

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ: ЛЮДИНА. МОВА. КОМУНІКАЦІЯ

Тези доповідей
XIV наукової конференції
з міжнародною участю

27 березня 2015 року

Харків 2015

УДК 81 (082)
ББК 81я43
К 22

Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 2 від 20 лютого 2015 р.)

Організаційний комітет конференції:

В.Г. Пасинок, доктор педагогічних наук, професор (голова)
Н.А. Оніщенко, кандидат філологічних наук, доцент (заступник голови)
І.С. Шевченко, доктор філологічних наук, професор
В.О. Самохіна, доктор філологічних наук, доцент
В.П. Кривенко, кандидат філологічних наук, доцент
О.В. Ребрій, доктор філологічних наук, доцент
С.К. Криворучко, доктор філологічних наук, доцент
О.О. Чорновол-Ткаченко, кандидат філологічних наук, доцент
П.Т. Гусєва, кандидат філологічних наук, доцент
С.Г. Машенко, доцент
Ю.В. Кобзар, К.М. Ніколаєнко (секретарі)

Адреса оргкомітету:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
факультет іноземних мов, тел. (057) 707-53-43

Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація : Тези
К 22 доповідей XIV наукової конференції з міжнародною участю. –
Х. : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2015. – 274 с.
ISBN 978-966-285-182-3

До збірника увійшли тези доповідей наукової конференції, присвяченої
проблемам іноземної філології, методики викладання іноземних мов,
перекладу, міжкультурної комунікації, літературознавства. Розраховано
на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних
спеціальностей.

УДК 81 (082)
ББК 81я43

ISBN 978-966-285-182-3

- © Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, 2015
© І.М. Дончик, макет обкладинки, 2015

ПРО НЕПРЯМІ НОМІНАЦІЇ НІМЕЦЬКИХ МІСТ СЕРІЙНОГО ТИПУ

Абросимова О.В. (Харків)

Власні назви, включаючи топоніми, становлять, разом з безеквівалентною
лексикою, важливу частину лінгвокраїнознавчого матеріалу. Особливе місце
серед країнознавчо значущих топонімів мають номінації міст.

З ономазіологічної точки зору серед позначень міст можна виділити
прямі номінації (*München* → „*Hauptstadt von Bayern*“), вторинні
(*München* → „*Schandvertrag von 1938*“) та непрямі номінації
(*München* → „*die heimliche Hauptstadt Deutschlands*“).

В аспекті лінгвокраїнознавства та міжкультурної комунікації особливий
інтерес представляють вторинні та непрямі номінації міст, оскільки саме в
них відбувається «кристалізація» країнознавчої інформації. Роль, яку відіграє
їхнє застосування під час мовлення в конкретній ситуації для розуміння
співрозмовників, тобто комунікативна значущість, свідчить про
лінгвокраїнознавчу релевантність таких мовних одиниць.

Непрямі номінації міст можна, у свою чергу, поділити на індивідуальні
(*München* → *heimliche Hauptstadt Deutschlands, Isar-Athen*) та серійні
(*Reichsstadt, Residenzstadt, Hansestadt, Universitätsstadt* та ін.).

Дослідження, що реферується, присвячене аналізу непрямих номінацій
німецьких міст серійного типу в публіцистичному дискурсі (на матеріалі
електронного комплексу щотижневика «Die Zeit» за 1995–2009 роки).

В результаті аналізу були виявлені частотні (прототипічні) та периферійні
представники відповідних номінативних серій.

Проявились також німецько- та російсько-/українськомовні відмінності
в узусі непрямої номінації міст.

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ «DIAMOND» В СУЧАСНІЙ АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Акіньшина О.В. (Запоріжжя)

В останні десятиліття лінгвістична наука активно розвивається
в рамках нової наукової парадигми, що отримала назву когнітивної.
Виникнення лінгвокогнітології призвело до широкого використання
в лінгвістичних дослідженнях терміна концепт. Дослідник З.Д. Попова
говорить про те, що «отримати доступ до концепту найкраще через засоби
мови» [2, с. 36]. Виходячи з цієї тези, звернемося до аналізу значень слова-
терміна даного концепту.

Ми виявили основні концептуальні ознаки концепту «diamond» на основі
лексикографічних статей, що складають інформаційний зміст концепту:

"Modesty is like virtue; suspected only when it is advertised." /D. Malloch/;

3) біблійні напелі:

"Modesty in a woman is the sign that Jesus Christ dwells in her heart. It is a sweet perfume of edification which she is called upon to diffuse."

/Fatima Crusader/;

"In like manner, women also in decent apparel: adorning themselves with modesty and sobriety, not with plaited hair, or gold, or pearls, or costly attire."

/Timothy 2:9/.

Культурні епохи постійно змінюють одна одну, ставлячи нові моральні орієнтири та визначаючи ступінь обов'язковості їхнього додержання. Цінності протиставляють нецінностям і в кожен історичну добу утворюють певні ієрархії. Зокрема, етичний ідеал, як правило, високоморальний, залишається декларованою надцінністю, а на практиці його приносять в жертву більш низьким утилітарним цінностям сьогодення. У розумінні СКРОМНОСТІ, за нашими даними, історично незмінною залишається високооцінювана ознака моральної помірності, тоді як ознаки релігійної / світської досконалості і деонтичності цієї чесноти трансформуються з плином часу.

Література

Дмитриева О.А. Культурно-языковые характеристики пословиц и афоризмов (на материале французского и русского языков) : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Дмитриева Ольга Александровна. – Волгоград, 1997. – 20 с. 2. Красавский Н.А. Концепт «печаль» (опыт лингвокультурологического анализа русских и немецких пословиц) / Н.А. Красавский // Аксиологическая лингвистика: проблемы изучения культурных концептов и этносоциализма : сб. науч. тр. [под ред. Н.А. Красавского]. – Волгоград : Колледж, 2002. – С. 10–23.

МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Тучина Н.В., Каминін І.М. (Харків)

Професійна підготовка майбутнього викладача-філолога передбачає інтеграцію філологічних, методичних, педагогічних і психологічних знань, а також здатність та вміння їх застосовувати у професійній діяльності.

З метою удосконалення методичної підготовки майбутнього вчителя англійської мови був започаткований спільний проект Міністерства освіти та науки України та Британської Ради в Україні за участю представників восьми ВНЗ з різних регіонів України, які здійснюють підготовку вчителів іноземних мов. Мета цього проекту – проаналізувати сучасний стан та зміст

підготовки вчителя та розробити нову типову програму курсу «Методики викладання іноземних мов» з урахуванням сучасних світових тенденцій щодо посилення практичної професійної орієнтації змісту, методів і форм організації навчання.

Сучасний стан підготовки вчителів іноземних мов ВНЗ України досліджувався шляхом анкетування зацікавлених сторін (представників міських та районних відділів освіти, ректорів, деканів, завідувачів кафедр, викладачів, методистів, вчителів, студентів та школярів), а також шляхом вивчення навчальних планів, програм та іншої навчально-методичної документації і спостережень за навчальним процесом. Результати цієї роботи узагальнено в допроектному дослідженні.

Аналіз навчальних планів ВНЗ виявив значні розбіжності у підготовці майбутніх вчителів іноземних мов, зокрема, відсутність в Україні єдиного підходу до укладання навчальних планів та однакового розуміння місця кожної складової у підготовці вчителя англійської мови.

Співвідношення мовної, лінгвістичної, психолого-педагогічної, методичної та загальноосвітньої складових, яке простежується в планах усіх розглянутих ВНЗ, та перелік навчальних дисциплін, включених до кожного циклу, відрізняються доволі суттєво. Частково це пояснюється збільшенням автономії навчальних закладів і необхідністю урахування регіональних умов і специфіки організації навчального процесу в кожному закладі. Помічені розбіжності можуть негативно впливати на цілісний характер вузівської підготовки і рівень формування певних компетентностей випускників. Ситуація ускладнюється ще й тим, що діючий стандарт для ОКР «бакалавр» був укладений ще у 2004 році, а стандартів для ОКР «спеціаліст» і «магістр» наразі немає.

Особливих змін потребує методична складова. В планах усіх обстежених ВНЗ спільним є виділення найменшої частки годин на цей цикл: приблизно 3 % від загального обсягу навчальних годин у планах ОКР «бакалавр», 1,8 % у планах ОКР «спеціаліст» і 4,2 % у планах ОКР «магістр», що не може бути визнано достатнім для формування методичної компетентності майбутнього вчителя. Спільним також є те, що жодний навчальний план не містить інтегрованих курсів з практики мови або з теоретичних дисциплін, які б передбачали включення до них методичного компоненту. Допроєктне базове дослідження свідчить про необхідність оновлення та зміцнення методичної складової відповідно до вимог сьогодення. Національна політика в галузі мовної освіти зазнала останнім часом значних позитивних змін, проте це недостатньо позначилося на змісті та організації професійно орієнтованих курсів.

Методична складова потребує значного збільшення кількості аудиторних годин, відведених у навчальному плані на дисципліну «Методика викладання

іноземних мов». Актуальним є і їх перерозподіл на користь практичних і лабораторних занять. Це може створити можливість для вивчення методики наскрізно, тобто протягом усього терміну навчання у ВНЗ.

Існує нагальна потреба переглянути тематичні модулі і привести їх у відповідність до викликів часу, звертаючи особливу увагу на реформу мовної освіти в Україні. Зокрема, потрібно розробити та включити до програм такі тематичні модулі, як «Інноваційні технології викладання і вивчення іноземних мов», «Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у практику викладання іноземних мов», «Інтегроване навчання мови та культури», «Стратегії у вивченні мов», «Навчання дітей з особливими освітніми потребами» тощо.

ЛЕКСЕМИ-СОМАТИЗМИ ЯК ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ *ANIMAL* У ДИТЯЧІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Українська К.О. (Харків)

Психологічний та емоційний стан людини впливає з дитинства – з відносин та спілкування зі своїми друзями-однолітками, батьками, родичами, вихователями та вчителями тощо. Об'єктом нашого дослідження виступає дитяча мовна картина світу (ДМКС), що формується внаслідок того опрацювання дитиною дійсності, яке позначається когнітивістами термінами «концептуалізація» та «категоризація» світу. Джерелом інформації для ДМКС виступають як безпосередні стосунки дитини з навколишнім світом, так і опосередковане його сприйняття через різноманітні канали, більшість яких є засобами мовної інформації – як електронними, так і друкованими.

Без сумніву, можна стверджувати, що одну з головних ролей у формуванні особистості дитини відіграє пізнання світу через літературу, тому що саме контакт з нею в дитинстві впливає на становлення духовної культури людини. Вона створює емоційну сферу дитини, її почуття, здатність реагувати, дивуватися, співчувати, збуджує і розбудовує уяву, виховує потребу в пізнанні навколишнього світу, що вкрай важливо для всебічного гармонійного розвитку особистості. Цілісна картина світу, що виникає у дітей на основі здобутих знань про навколишній світ у подальшому допомагає зорієнтуватися у будь-якій діяльності.

Так, дійовими особами в художніх творах популярного в усьому світі анімалістичного жанру виступають різноманітні представники фауни. Світ тварин у таких творах є насамперед формою вираження почуттів і думок людини, її поглядів на життя, а їх персонажі не випадково своїм мовленням

і поведінкою часто нагадують людей. Кожен персонаж – це образ певної тварини, за яким стоїть той чи інший людський характер, його характеристика, заснована на спостереженні за звичками, манерою поведінки або зовнішнім виглядом тварини. На основі аналізу художніх творів жанру *animal story* можна розглянути персонажів з позицій їх зовнішності, статури, рис, вчинків, визначити, хто з них розумніший або хитріший. Вербалізація цих характеристик відбувається шляхом використання мовних одиниць – соматизмів. Згідно широкого тлумачення, соматизми, назва яких походить від грецького *σῆμα (sēματος)* – «тіло» – це номени, до яких належать назви частин тіла людини або тварини, їх жести, міміка, пози, та різноманітні рухи і стани. Лексико-семантична група соматизмів належить до найстаріших прошарків будь-якої мови і відбиває не тільки знання носіїв мови про навколишній світ, а й їхнє уявлення про себе і про свій організм.

Візьмемо для прикладу серію відомих англійських творів про кота *Punky Dunk*, в яких шляхом суцільної вибірки ми можемо виокремити наступні соматизми: *eyes, (black) nose, ears, hair, coat (like silk), (restless white) paws, toes, (soft furry) tail, heart, tongue, (white) head, face, (four little furry) legs, (to raise up) hair, (to sway) tail, (to shake) head*.

За цими соматизмами стоять досить типові та характерні уявлення людини стосовного того, як виглядає кіт та пов'язані з певними частинами його тіла стереотипи поведінки, які сприяють кращому пізнанню дитиною навколишньої дійсності та створюють цілісний образ улюбленої тварини. Наведені соматизми можна по-різному класифікувати і інтеріоризувати: є органи, які сприймають інформацію ззовні – *eyes, nose, ears*; соматизм *head* керує мисленням, так можна припустити, що основним його значенням може бути розум; *tongue* – орган, що відповідає за передачу інформації; є органи, які виконують рухи – *tail, paw, toes, legs* або вказують на волосяний покрив тварини – *hair, coat*; соматизм *heart* може бути пов'язаний з душею. Назви частин тіла становлять одну з найбільш важливих частин лексики будь-якої мови, допомагають дитині краще пізнавати світ через відчуття і здійснювати різні дії та викликають образні асоціації, що пов'язані із сприйняттям навколишньої дійсності, її пізнанням і зміною.

Проведений аналіз дозволяє дійти висновку про важливу роль соматизмів, оскільки образи тваринного світу сприймаються дитиною як спільні з образами світу людей, вони виступають важливим компонентом її соціалізації і формування ДМКС.

Тучина Н. В., Каминін І.М. МЕТОДИЧНА СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ	230
Українська К.О. ЛЕКСЕМИ-СОМАТИЗМИ ЯК ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ КОНЦЕПТУ <i>ANIMAL</i> У ДИТЯЧІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	232
Уткина Г.Ф., Шамаєва Ю.Ю. ОБУЧЕНИЕ КРИТИЧЕСКОМУ МЫШЛЕНИЮ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	234
Фещенко О.В. НЕЛАБІЛЬНІСТЬ ТЕМИ ЯК ПОКАЗНИК ІНСТИТУЦІЙНОСТІ ДИСКУРСУ АМЕРИКАНСЬКОГО СЛІДСТВА	235
Florya E.P. NEW TECHNOLOGIES IN TEACHING READING AND LISTENING COMPREHENSION	237
Хорошилова В.М. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЗАВДАННЯ ОБРАЗИ В НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСІ	239
Цапенко Л.В. ДЕТЕКТИВНА РОЗПОВІДЬ ЯК ПІДЖАНР РОЗПОВІДІ: ГОЛОВНІ ОЗНАКИ	240
Черноватий Л.М. ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО СКОРОПISY МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ	242
Чобітько В.І. РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЇ “НАВЧАННЯ У СПІВРОБІТНИЦТВІ” НА СТАРШОМУ ЕТАПІ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЧИТАННЯ НІМЕЦЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ	243
Чорновол-Ткаченко О.О. СУЧАСНІ МОДЕЛІ ЖАНРОВОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДИСКУРСУ	245

Чухно О.А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ДРУГІЙ ІНОЗЕМНІЙ МОВІ	247
Шевченко В.М. ІСТОРИЧНА ДИНАМІКА ПРИХОВАНИХ ПЕРФОРМАТИВІВ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ XV–XXI ст.	248
Шевченко І.С. ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ КОНЦЕПТИ: ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЇ	250
Шпак О.В. РЕАЛІЗАЦІЯ ДИСОНАНСНОГО КОНТАКТУ В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ	251
Шуневич Б.І. ТЕМАТИКА СТУДЕНТСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЛЬВІВСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ	253
Щербак О.М. ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ТАКТИК ЗАГРОЗИ Й ПІДТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ В НІМЕЦЬКОМОВНИХ ІНТЕРНЕТ-НОВИНАХ: ЛІНГВОРИТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	254
Яценко І.Н. ОПЫТ ГИБРИДНОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	256